

בס"ד

אג'נדה צבאית(?)

כיצד תפיסת המגדר מפוררת את צבא העם

ψ

פמיניזם, מגדר וצבא אל מול ערכי היהדות
סדרת מאמרים ע"פ שיעורים מאת הרב יגאל לוינשטיין

מודרנה ופוסט מודרנה |

ונשפך דם רב. בקצרה - העולם הדתי הנוצרי טען שמקור האמת הוא כתבי הקודש; העולם המודרני הפסיק להאמין בכתבי הקודש וטען שהאדם עצמו הוא מקור האמת; העולם הפוסט-מודרני רואה באמת המוחלטת - שלדעתו היא אמת מדומה - מקור כל שפך הדם בעולם.

אם כן, הפוסט-מודרנה עומדת על העיקרון שאין אמת, עקרון הרלטביזם - היחסיות. כל אחד והאמת שלו. לכן לא ניתן לדבר על ערכים מוחלטים, כיון שמה שנדמה בעיני אדם אחד לערך אינו ערך בעיני אדם אחר. האידיאולוגיה כבר אינה מרכיב בחיי הכלל.

הערך המרכזי בעולם פוסט-מודרני נטול ערכים הוא ערך השוויון - כיון שאין ערכים, אין נכון או לא נכון, לשום דבר אין מהות, כל דבר הוא לגיטימי וטוב, הדבר הכי צודק ונכון הוא שהשוויון בין בני אדם יהיה מוחלט. כל אדם צריך לממש את עצמו כרצונו, והחברה צריכה לאפשר לכל פרט לממש את רצונותיו, חשקיו וחלומותיו.

בעולם שבו אנו חיים כיום רווחות תפיסות עולם השונות מאוד מתפיסת העולם היהודית בהרבה מאוד מובנים ומעגלים. תפיסות העולם הללו משפיעות על היחיד, על המשפחה ועל העם כולו. התרבות השולטת מנסה ליצור שינוי בזהות הלאומית, בזהות המשפחתית ובזהות האישית בצורה שלא הכרנו בעבר. חשוב מאוד להכיר את התהליכים הללו ולראות איך היהדות מתמודדת עמם.

בעולם המערבי שעימו אנו מתמודדים כיום קיימות שתי תקופות - התקופה המודרנית והתקופה הפוסט-מודרנית. העולם המודרני השתחרר מהשעבוד לדתיות הנוצרית והעמיד במרכז את האדם ואת החשיבה הרציונלית כיכולה לברר אמיתות. כתוצאה מכך נוצרו השקפות עולם שגרמו לדורסנות גדולה ולשפך דם נורא, כדוגמת הקומוניזם. השלב הבא, שהחל לאחר מלחמת העולם השנייה היווה אנטיזתה לעולם המודרני - העולם הפוסט-מודרני. בני האדם הפסיקו להאמין - או חששו להאמין באידיאולוגיות, כיון שבשם האידיאולוגיות הללו נעשה המון עול

| הזהויות האנושיות השונות |

היצור המביא חיים לעולם, היוצרת את המשכיות העולם, כל האישייות שלה מותאמת לייעוד זה. גם הגברים אמנם שותפים בכך אך שותפים מינוריים מאוד. קללת הגבר היא: "בזיעת אפיך תאכל לחם". בעוד הנשים אחראיות על החיים שבבית - על הבאת חיים לעולם, על ההמשכיות, המנטאליות של הגבר דואגת מקדמת דנא לקיומיות של הבית. על כך אמרו חז"ל (יבמות סה, ב): "איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש" - האשה עסוקה בהבאת החיים והגבר עסוק במלחמת החיים. לכל אחד מהם יש התאמה ביולוגית והתאמה פסיכולוגית לייעודיו השונים. האופיים השונים של הגברים והנשים משלימים זה את זה - "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם" - הופעת הגוונים השונים משלימה את הבריאה ומוציאה לפועל את צלם אלקים שבאדם.

בנפש האדם קיימים שלושה חלקים המשפיעים על הזהות שלו: לאדם יש זהות ביולוגית, זהות נפשית-פסיכולוגית, ויכולות וכשרונות.

הזהות הביולוגית של האדם היא ברורה מאוד - איש או אשה, זכר או נקבה.

היכולת והכשרונות שבאדם אינם קשורים למינו. מידת ה-IQ של האדם אינה קשורה להיותו גבר או אשה - יש חכמים וחכמות, יש בינוניים ובינוניות, וגם כאן וגם כאן יש כאלה שהם פחות מוכשרים. כמו כן, אי אפשר לומר שרק נשים יכולות להיות זמרות וגברים לא. הכשרונות בעולם מחולקים מצד הטבע באופן שווה ולא בהתאם לחלוקה מגדרית.

אולם התחום הפיזיולוגי והתחום הפסיכולוגי קשורים אחד בשני - בגלל ההבדל הביולוגי שבין גברים לנשים קיים גם הבדל פסיכולוגי ביניהם. בהיות האשה

| המודל להערכה |

אולם העולם הפוסט-מודרני מחק את הערכים המוחלטים. אין אמת ושקר, טוב ורע, נכון ולא נכון. בעולם זה, להיות צנוע, עניו וסבלן לא בהכרח טוב יותר מלהיות מוחצן, גאוותן וכועס. יתירה מזו, כאשר מוחקים את עולם הערכים, לא נשאר ואקום. את מקום העולם הערכי הפנימי תופס הצד החיצוני של החיים. ובמה מעריכים אדם באופן חיצוני? – בכוח, בהצלחה, בכסף, במעמד, בכבוד.

אולם בכל אלה לגברים יש נקודת יתרון. באופן טבעי, בגלל תנאי החיים, העולם התחלק כך שהגברים עבדו בחוץ והנשים היו בבית. מספר דברים גרמו לכך שהנשים היו בבית: קודם כל, האשה יולדת ומטפלת בילדים. דבר זה גם הגביל את ההתפתחות האישית של הנשים מבחינת השכלה ועבודה. מעבר לכך שהאשה היתה משועבדת לבית, גם העולם לא אפשר לה לצאת ממנו, כי המקצועות מחוץ לבית חייבו עבודה פיזית קשה מאוד ולא היו מותאמים לנשים.

כאשר העולם הפנימי של המידות הטובות – שבו כאמור לנשים יש יתרון גדול – נמחק, והוא כבר לא מהווה קנה מידה להערכה, ההערכה האנושית היא הערכה חיצונית, ובתחום הזה האישה כבר אינה רלוונטית. יוצא שהעולם הפוסט-מודרני שאינו רואה ערך בערכים ובמידות הטובות, לאמיתו של דבר מחק את האישה.

היהדות מגדירה את מודל ההערכה לפי עולם פנימי של ערכים, ומעריכה בני אדם לפי מידותיהם הטובות. היא אינה מעריכה את לוכד העיר אלא את המושל ברוחו (ע"פ משלי טז, לב) – הגיבור בעיניה הוא הכובש את יצרו. המכובד אינו זה שכולם מכבדים אותו אלא המכבד את הבריות, ודווקא הבורח מן הכבוד – הכבוד רודף אחריו. העשיר אינו זה שיש לו כסף רב אלא השמח בחלקו.

ככלל, אנו מעריכים ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים. אנו מעריצים נשים שגומלות חסדים לא בגלל שהן נשים אלא בגלל שיש להן מידות נפלאות. נעריך גם גבר שיש לו מידות כאלה, אך לא מפני שהוא נעשה דומה לאשה אלא כי יש לו מידות נעלות של ביישנות, רחמנות וגמילות חסדים. כלומר – אנו רואים בעולם המידות אידיאל המיועד הן לנשים והן לגברים, וכל מי שממש את האידיאל הזה הוא מודל להערכה. במילים אחרות, כשיש עולם ערכי, לא צריך להיות "גבר" בשביל להיות מודל להערכה.

צריך לומר עוד, שבמובן זה לנשים יש יתרון פתיחה, משום שהאישיות שלהן עדינה יותר, יש בה יותר רגישות למצוקות אנושיות, הקשבה, הכלה. היהדות אינה רואה בכך חולשה נשית אלא ערך מוסרי. גבר לומד תורה ומקיים מצוות גם בשביל לזכות למידות הטובות הללו. לנשים יש בכך יתרון יחסי ואנו רואים בזה מעלה גדולה. בזכות מידותיה לאישה יש קרבת אלקים רבה יותר מזו של גבר, ועל כך היא מברכת "שעשני כרצוני".

ראשית הפמיניזם |

הנשים, הן גילו שכל העמדות תפוסות. כבר בנקודת הפתיחה לא היה שוויון הזדמנויות אמתי.

הסיבה השניה היא המגבלה שהטיל הבית. אשה היתה צריכה להחליט: בית או הצלחה? זה לא הולך ביחד. למרות שמנסים לתמרן בין שניהם בלוליינות, בסופו של דבר הבית משיג, כי הוא נמצא שם כל היום וגם בלילה. ישנן תמיד יחידות סגולה, שמצליחות להספיק גם-וגם וגם אבל אלו תופעות נדירות. הרוב המוחלט של בני האדם לא יודעים ולא מצליחים לעשות הכל אלא או זה או זה. עם כל הלוליינות, הבית הגביל את הנשים מלהגיע להישגים כמו אלה של הגברים. במובן זה התחרות בין גברים לנשים אינה שווה, היא דומה לשני מתחרים בריצה שלאחד מהם יש מסלול חלק ולשני – מסלול מכשולים, כך שברור שלשני אין סיכוי להצליח.

המכשול השלישי שעומד בפני הנשים להצליח במגרש היוקרה החיצונית הוא האופי הנשי. לנשים בטבען ישנו אופי שמתאם לגידול ילדים – עדין ושקט יותר, מכיל יותר, יותר אצילי ופחות לוחמני. ואילו השוק הכלכלי מתנהל במלחמה כמו במלחמה, בלי הפסקות, עשרים וארבע שעות ביממה, 365 ימים בשנה. כדי להצליח בשוק העבודה האכזר דרוש אופי לוחמני – הדרייב לכבוש, לנצח, לדרוך על במתי ארץ, להדביר!

כאמור, בתחילת התהליך, לפני כמה שנים, היה קיים אי שוויון מובנה בין גברים לנשים. המהפכה הכלכלית – התפתחות המדע והטכנולוגיה שינתה את פני העולם, והביאה לכך שאפשר לנהל את הבית יחסית בקלות. מכיון שכך, נוצר מצב כזה שבו אשה יכולה לצאת החוצה מביתה. אם עד אז נשים כמעט לא היו יכולות להביע את כשרונותיהן כבני אדם (ולאו דווקא כנשים) – להיות רופאות, עורכות דין, כלכלניות, בעצם לא היו יכולות לעבוד כמעט בשום תחום מקצועי שיבטא את כישוריהן, כעת נוצרה אפשרות כזאת.

על רקע זה התחולל הגל הראשון של הפמיניזם. בשלב הראשון הפמיניזם ביקש שוויון הזדמנויות במובן של השכלה ותעסוקה. ואכן בשלב זה נפתחו בפני הנשים כל ההזדמנויות שהיו סגורות בפניהן עד כה – מוסדות לימודים מבית ספר ועד לאוניברסיטה, ומקומות עבודה. הרי הכשרונות של האדם לא קשורים למינו, ואשה שיש לה את הכשרונות לכך יכולה להיות רופאה מצוינת, כל עוד תקבל הכשרה כמו זו שמקבלים הגברים.

דא עקא, שגם אחרי שנשים קבלו הזדמנות שווה, ואיפשרו להן לממש את יכולותיהן כבני אדם, הן עדיין לא הגיעו להישגים של הגברים. זאת מפני כמה סיבות: ראשית, הגברים היו שם קודם, ותפסו את כל העמדות. כאשר הגיעו

בבית ובגידול הילדים, האמינו באימהות, האמינו בתא המשפחתי והאמינו בנשיות, וגם הגברים האמינו בכל אלו. כתוצאה מכך הבית נתפס כמחסום כמעט בלתי עביר להתפתחות האישה.

התוצאה של זה היא שבמהלך עשרות השנים האחרונות הבית עובר טלטלות אדירות ומתערער. רוב הבעיות הקשורות לפירוק התא המשפחתי - דחיית גיל הנישואין, מיעוט הבאת הילדים וריבוי הגירושין - נובעות מן ההבנה שהבית הוא בעיה, הוא מחסום הניצב בפני האשה בבואה לממש את עצמה כמו גבר.

האופי הנשי מטבעו הוא, בהכללה יותר מעודן וחסרות לו התכונות הלוחמניות הדרושות לשוק העבודה. התוצאה היא שכשהערך המוביל הוא מימוש עצמי, שוויון, והמודל הוא הגבר המצליחן, אז האופי הנשי מהווה מגבלה.

אם כן, לאחר שמוצה השלב הראשון של הפמיניזם התברר שהפער בין נשים לגברים הוא עדיין רחב מאוד. הגברים ממשיכים לכבוש את העולם, והנשים למרות שהן למדו והשכילו ולמרות שהן יצאו לעבוד עדיין נשארו הרחק מאחור. העולם המודרני היה שמרן. הנשים האמינו

| כשרון, עבודה וקריירה |

שקיים בו. הכשרון המרכזי שבו - כשרון מנטאלי, כשרון מעשי או כשרון ניהולי או ארגוני - בא לידי ביטוי גם במקום ממנו הוא מתפרנס.

אולם יש דבר שלישי - קריירה. לעיתים המניע של האדם להתקדם אינו הצורך להתפרנס או הרצון לבטא את הכשרונות אלא המידות המקולקלות של בקשת הכבוד או הכסף. האידיאל של האדם הוא להרויח הרבה כסף, או להגיע לעמדת השפעה. ואין הכוונה להשפעה חיובית של לעשות טוב לעם ישראל אלא השפעה של כח ומעמד. כלומר - הדבר הדוחף אותו קדימה זה המצליחות - הרצון להיות מוערך בעיני החברה.

וכאן חשוב להבדיל בין שלושה מושגים - כשרון, עבודה וקריירה. ההגדרות שאשתמש בהן הן לא הגדרות מוחלטות אלא הן נועדו לסבר את האוזן ולהקל את ההבנה.

לעיתים אדם יוצא לעבוד לפרנסתו בתחום שאינו קשור דווקא לכשורים שלו אך הוא מתפרנס ממנו בכבוד - "פשוט נבילה בשוק ואל תזדקק לבריות". מכיון שהוא יודע שהוא לא יכול למצוא עבודה שתואמת את הכשרונות שלו, הוא מניח את כשרונותיו בצד ויוצא לעבוד בכל מקצוע שהוא מוצא ויכול לפרנס אותו. ישנו מצב טוב יותר שבו ישנה התאמה בין הכשרונות לפרנסה - האדם מתפרנס מעבודתו, וגם מבטא כשרון מיוחד

המעמד, הכבוד - האדם משווה את עצמו למודל להצלחה - 'הגבר המצליח', הגבר המערבי שהוא 'וורקהוליק' - מכור לעבודה בשביל להצליח בה. קריירה - הרצון לכבוש את העולם - מחייבת טוטאליות, מלחמה נגד כל העולם 24/7.

כאמור, הרצון 'לעשות קריירה' אינו קשור כלל לרצון לבטא את הכשרונות הקיימים באדם. לבטא את הכשרון האישי זה בסדר גמור, זה אפילו נפלא. זה לא דורש לכבוש את העולם. אך ברגע שמגדירים שהמטרה היא ה'מצליחנות' - הממון,

| הפמיניזם מפרק את מוסד הנישואין |

להספיק לממש את עצמן ולעשות קריירה נשים דוחות את גיל הנישואין (אם בכלל), מביאות ילדים לעולם בגיל מאוחר יותר (דבר המביא בעיות פריון קשות), ובמספר מינימלי כדי להקטין את ההפרעה לעשיית הקריירה. אחרי כל אלו, התא המשפחתי פעמים רבות לא מצליח לשמור על יציבות, מפני שכששני אנשים מתחרים ביניהם מי יצליח יותר, אין להם זמן לילדים שלהם ואף לא אחד לשני, וככה לא יכול להבנות בית - כך לא יכולה להתקיים זוגיות ובוודאי שלא ניתן לגדל ילדים. התוצאה היא שהעולם המערבי סובל משיעורים של 70% ומעלה של גירושין, וישנן מדינות שבהן מתפתחת תופעה חדשה: מראש לא מתחתנים. היאוש ממוסד הנישואין הוא כה גדול כי הוא לא מצליח לעמוד במבחן. המירוץ אל ההצלחה מפרק את מוסד הנישואין.

השלב הראשון של הפמיניזם, שפתח בפני הנשים את האפשרות לצאת מביתן ולהביע את כשרונותיהן, לא בהכרח עמד בסתירה לבנין הבית. אולם בשלב השני הפמיניזם התחיל לדרוש לא רק שוויון הזדמנויות אלא גם שוויון תוצאות - שנשים לא רק תקבלנה הזדמנות שווה להזדמנות של הגברים אלא גם תגענה להישגים שווים לאלה של הגברים. הן מעריכות את עצמן בהתאם למודל של הגבר המערבי המצליח, זה שעושה קריירה. וקריירה לא הולכת עם בית. ואכן, הלוחמות הפמיניסטיות הבולטות אינן נשואות.

התוצאה של זה היא שהאשה המודרנית נקרעת בין הרצון-להצליח ובין הרצון-לבנות-בית. בעולם המערבי, התא המשפחתי משלם מחיר כבד מאוד על הדחף של האשה לקריירה. כדי

| המעבר מנשיות למגדר |

קשר בין המבנה הפיזיולוגי של האדם למבנה הפסיכולוגי שלו. אף אחד לא נולד מבחינת האופי כגבר או כאשה, הוא גם זכר וגם נקבה או לא זה ולא זה, הוא 'על מיני'. כל השאר הוא תוצאה של הציפיות של החברה.

כמובן שהיהדות חלוקה על כך מן הקצה אל הקצה, והעולם כולו חלוק על זה מן הקצה אל הקצה. אך התפיסה המגדרית היא ראש החץ שמוביל היום העולם החדש - היא נמצאת באקדמיה, בבתי המשפט, בתקשורת ובעצם בכל המערכות שיוצרות את תהליכי השינוי.

התפיסות הללו - לגבי סולמות הערכים, האופי הגברי והנשי, קריירה ובית ועוד - אינן רק דעות תאורטיות או רעיונות מופשטים בעלמא; הן מחלחלות לעומק, ואט אט משנות ומעצבות מחדש את כל האטמוספירה בה אנו חיים. את חלקן אנו נושמים כבר מרגע לדתנו, והן מוטמעות כה עמוק בתודעתנו עד כדי כך שצורת חשיבה אחרת נמצאת כמעט מחוץ לתחום הבחירה החופשית. יש גורמים הפועלים כדי להביא גם את שאר התפיסות הללו למצב דומה.

השלב השלישי הוא המעבר מנשיות למגדר.

כפי שנאמר לעיל, השלב הראשון של הפמיניזם תיקן את חוסר שוויון ההזדמנויות. השלב השני הסיר מדרכן של הנשים את 'מכשול' האמהות - המחויבות לבית. השלב השלישי מבקש להתמודד עם הנשיות - עם העובדה שמטבעה "אשה אין דרכה לכבש", שהטבע הנשי אינו מותאם לעולם העסקי שמחוץ לבית.

לצורך העניין נבנתה תפיסת העולם המגדרית. תפיסה זו אומרת שהאופי אינו קשור לזהות הביולוגית. העובדה שגופו של אדם בנוי בצורה מסוימת אינה מלמדת מאומה על הזהות הפסיכולוגית שלו. אם כן, מדוע אנו רואים שגברים מתנהגים על פי דפוסי התנהגות 'גבריים' ונשים מתנהגות על פי דפוסים נשיים? - רק בגלל התניה סביבתית. הציפייה של החברה היא שאשה תתנהג בצורה מסוימת וגבר יתנהג בצורה אחרת. אם בחדר לידה לא היו שמים לתינוקת צמיד בצבע ורוד ולתינוק בצבע כחול, אם ליום-הולדת לא היו קונים לילד אוטו ולילדה בובה - לא היה נוצר הבדל כזה. אין כל

| אג'נדת המגדר בצה"ל |

הצבא עצמו אומר בקול: אני שותף למהפכה הפמיניסטית החדשה. זה לא אגדות וסיפורים, לא פרשנויות וניתוחים ואף לא הדלפות חסויות; זה מסמך רשמי של צה"ל המסביר בעצם מה רע בשם הקודם יוה"ל ומדוע יש להחליף אותו ליוה"ל.

למסמך קוראים **"מנשים למגדר – הבסיס התפיסתי"*** הוא פורסם בנובמבר 2015. וכך נאמר שם:

"מטה היוה"ל עוסק, מאז הקמתו, במיצוי הנשים ושירותן וכן בקידום שוויון הזדמנויות בצה"ל. כפי שניתן להבין מתוך ייעודו של הגוף ומשמו, מיקוד הפעולה היה מאז ומתמיד נשים ונשיות והמפגש שלהן עם מאפייני הצבא כתשתית לגיבוש מדיניות והמלצות מעשיות לפעולה לשם קידומן והרחבת השתלבותן בתפקידים ובמערכים השונים". נקודת המוצא הייתה שיש נשים, ישנה נשיות, ישנה התאמה בין המבנה הפיזיולוגי ובין המצב הפסיכולוגי, וצריך לאפשר לכל אישה להביא את עצמה לידי ביטוי עם כל כישוריה.

"לצד ההישגים הרבים וההתקדמות, נראה כי התפתחותו של הידע האקדמי והמעשי, הניסיון של מטה היוה"ל מאז הקמתו וכן תפיסות שהתהוו בעולם, יצרו את התחושה כי התפיסה שממקדת את מאמציה בנשים לא תמיד מצליחה להשיג את יעדיה עד

למרביית הפלא, האג'נדה הזו קיימת גם בצה"ל. בצבא מתרחש תהליך, שלצערנו הרב פיקוד הצבא שותף לו, של הטמעת האג'נדה של טשטוש המינים והזהויות, מבית היוצר של הפמיניזם הרדיקלי שמטרתו למחוק זהויות. אילולי היו הדברים כתובים במפורש, היינו ודאי אומרים שאלו הן אגדות אורבניות.

עד התקופה האחרונה היה ניתן לחשוב שכל המתוחות סביב שירות מעורב נובעת מכך שהצבא מנסה לנצל את כח האדם העומד לרשותו בצורה המיטבית. הועדה שפקחה על יישום הפקודה הקודמת, פקודת השילוב הראוי, עבדה מתוך נקודת מוצא שבצה"ל משרתים גם גברים וגם נשים וצריך לעשות זאת בצורה הטובה ביותר. עם הזמן נכנסות לצבא המון טכנולוגיות חדשות, ונוצרים המון תפקידים שנשים לא רק יכולות למלא אלא הן עושות זאת הרבה יותר טוב מגברים. לכן צריך למצוא את האיזונים הנכונים כך שבצה"ל יוכלו לשרת גם גברים וגם נשים, גם דתיים וגם חילוניים וכו'.

יום בהיר אחד נחתה פקודת השירות המשותף. קצת לפני שפקודה זו נחתה בהפתעה, קרה עוד דבר, לכאורה זניח: השם של יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים השתנה באות אחת – מיוה"ל ליוה"ל"ם – יועצת לענייני מגדר.

שינוי השם הוסבר במסמך מפורט, שבו

מגדרית, וכנגזרת ממנו, שינוי במיקוד העשייה בכלל הרבדים ושם היחידה" – כלומר, במילים קצת פחות מכובסות – הוא מתווה תהליך של 'חינוך מחדש'.

"בחלקו הראשון, ייעשה ניסיון לעשות הסדרה מושגית בקשר שבין מין, נשייה מינית וזהות מגדרית; בחלקו הבא, יתואר המפגש המעניין של המגדר עם מאפייניו של הארגון הצבאי; לאחר מכן, יתואר השינוי המוצע; לבסוף, ימופו מספר דגשים ומשמעויות שישלימו את תיאור השינוי התפיסתי המוצע במסמך זה". לאחר הצגת התאוריה המגדרית, יתוארו תהליכים שנועדו לשנות את פני הצבא.

תום ולעתים אף היא בעצמה יוצרת מנגנונים שמשעתקים את מבנה האי שוויון הקיים".

היעד הוא שוויון, והנחת היסוד של הכותבים היא ששוויון פרושו – הצלחה כמו הגברים. העיסוק בנשים כמושג, 'משעתק' – מקבע – את "מבנה האי שוויון הקיים". זו התוצאה של 'תפיסות חדשות שהתהוו בעולם והתפתחות הידע האקדמי' (!). בהמשך יובהרו הדברים.

"מסמך זה מתיימר להציע מסגרת חשיבה שמבקשת לקיים שינוי תפיסתי באופן הבנת המציאות החברתית והארגונית מזווית ראייה

| הטעות הבסיסית – הפרדה בין גוף ונפש, מין ומגדר |

מין... למעשה, בשנים הללו היה בשימוש המונח 'תפקיד מין' בו מגולמת ההנחה כי ההבדלים החברתיים בין נשים וגברים נובעים מההבדלים הביולוגיים ביניהם" – במילים פשוטות, יש קשר בין מבנה גוף של אישה לבין אישיות של אישה – מי שהיא אישה מבחינה ביולוגית, היא גם אישה מבחינה פסיכולוגית, כלומר היא בעלת מבנה נפשי של אישה (ואותו דבר ביחס לגבר). זו תפיסת העולם הרגילה והנורמלית.

"מאז שנות ה-60 של המאה הקודמת, התפתחה ההבחנה בין המושג מין (במובנו הביולוגי) לבין המושג מגדר המתיחס, כאמור, לאופנים החברתיים בהם אנחנו מתייחסים לתכונות של גברים ונשים".

"המונח מגדר מתייחס להבחנות בין גברים לבין נשים שמקורן בתכונות המיוחדות להם מבחינה חברתית ותרבותית. מגדר נבדל ממין משום שמין מתייחס להבחנות בין גברים לבין נשים שמקורם בהבדלים הביולוגיים – פיזיולוגיים ביניהם". ההבדל בין מין למגדר הוא הבדל בין גוף לנפש. מין הוא נתון מוחלט, הנובע מן המבנה הפיזיולוגי. מגדר הוא האופי הנפשי והוא כבר תלוי בחברה ובתרבות. כדאי לשים לב – האידיאולוגיה העומדת בבסיס ההבחנה הזו מפרידה בין גוף לנפש.

"המונח מגדר התפתח עם השנים. עד לשנות ה-60, לא התקיימה הבחנה ממשית בין המושג מגדר לבין המושג

| העיוות – הזהות בין מין למגדר היא הבניה חברתית בלבד |

תפיסה מהפכנית כל כך צריך לתמוך בעובדות. וכך ממשיך המסמך: **"לכך יש להוסיף את העובדה כי חלק מהנשים והגברים הינם בעלי נטיות מיניות שונות מאלה המצופות לפי תפקידי המין"**. מה שכתוב כאן בעצם הוא שהעובדה שגבר נמשך לאשה נובעת מכך שזו הציפיה החברתית ממנו. אם אנו מוצאים גברים שאינם מתנהגים כפי שמצופה מהם, סימן הוא שאין כל קשר בין מבנה פיזיולוגי גברי לבין נטייה מינית. נשים לב למה שנעשה כאן – לוקחים מצבים בלתי נורמליים, ואף טרגיים, והופכים אותם לאידיאולוגיה! אלא שבעולם הפוסט-מודרני אי אפשר לומר שנטיות הפוכות הן מצב לא נורמלי, משום שבעולם נטול ערכים של טוב ורע, אי אפשר לומר שמודל אחד הוא נכון ומודל אחר הוא מוטעה. ממילא מוכרחים להתייחס לתופעה הזו כתופעה נורמלית, ואפשר לבנות עליה תיאוריה שלמה שאופי נשי ואופי גברי הם דבר נרכש מהבניה חברתית ולא תכונות מולדות.

"... למעשה, מגדר מתייחס לציפיות מגדריות, קרי לאופן בו אנחנו מצפים כי כל אחד מבני שני המינים יתנהגו, בהתאם לקודים תרבותיים והנהוגים. הציפיות המגדריות, בתורן, מעצבות תהליכי החברות של גברים ונשים (איך אלה מחונכים, גדלים ומעוצבים מבחינה אישיותית) ואת זהותם המגדרית. במילים אחרות, גברים

וכאן יש הסבר לתהליך יצירת האופיים – הנשי והגברי:

"בהתאם לקודים החברתיים, נשים מצופות להיות 'נשיות', קרי, מונעות מרגש, נעימות ועדינות וכן להיות מזוהות עם המרחב הפרטי – בית, ילדים ומשפחה" – הכל תוצאה של ציפייה. נשים אינן נמצאות בבית כיוון שהן יולדות ילדים, אלא כיוון שהחברה מצפה מהן ללדת ילדים ולגדל אותם. **"לעומתן, גברים מצופים להיות 'גבריים' ולכם לפעול על פי ההיגיון, להיות דומיננטיים, כוחניים, שאפתניים ותחרותיים וכן להימצא במרחב הציבורי – בעבודה, בפוליטיקה ובמסחר"**. אין דבר כזה גבר ואין דבר כזה אישה – הכל סטריאוטיפים. אמירה כמו: "איש דרכו לכבש ואשה אין דרכה לכבש" היא 'הבניה חברתית' – מוסכמה תרבותית שלא משנה איך היא נוצרה, אך ניתן לשנות אותה.

ההפרדה המוצגת פה בין הגוף והנפש היא תפיסה מאוד רדיקלית. הרי כפי שראינו, בניגוד ליכולות ולכשרונות, שאינם קשורים למין, האישיות – האופי – בהחלט קשורים למין הביולוגי. ישנו ספר פופולרי מאוד בשם "נשים מנוגה וגברים ממאדים" שנכתב על-ידי אדם לא יהודי המתאר את ההבדלים המדהימים בין גברים לנשים. איך בעלות תיאוריית המגדר מסבירות את ההבדלים הללו? – כל זה הוא הבניה חברתית בלבד!

החריג אינו מלמד שאין קו מאפיין; יכול להיות קו מאפיין גם אם יש לו חריגים.

וכאן הולך המסמך צעד אחד קדימה: **“ניתן להעיז לומר כי כל הגברים וכל הנשים הם בעלי תכונות הנחשבות כקיימות אצל בני המין השני והטענה היא כי גברים ונשים נוהגים במידות משתנות של טשטוש והסתרה של התכונות שקיימות אצלם המיוחסות לבני המין השני, בהתאם לציפיות מגדריות של החברה”**. נאמר כאן דבר מדהים: אין בעצם יצור גברי או יצור נשי אלא כל יצור הוא יצור-על שהוא גם איש וגם אשה. כל אדם יכול היה באותה מידה בדיוק להיות איש או אשה. הכל תלוי איך גדלו אותו מגיל צעיר. נשים וגברים נוצרים, כך על פי הטענה, משום ש **“הם נוהגים במידות משתנות של טשטוש והסתרה”** – לא פחות! – **“של התכונות שקיימות אצלם המיוחסות לבני המין השני, בהתאם לציפיות מגדריות של החברה”**. **“יתרה מזאת, ייתכן ונשים וגברים מאמצים דפוסי התנהגות ופעולה גבריים ונשיים לסירוגין לפי המצב וההקשר בו הם פועלים ונמצאים”** – האדם יכול להיות פעם איש ופעם אשה, כרצונו.

“מכאן, שההסתכלות על האנושות כמתחלקת לשתי קבוצות (גברים ונשים) אינה מדוייקת, מקבעת את בני האדם בתבניות, לא מתאימות, ומהווה בסיס לא נכון ולא יעיל לניהול המשאב האנושי ומיצורו”.

מצופים ומחונכים להיות 'גבריים' (לרכוש תכונות ולהתנהג כפי שגברים מצופים להתנהג) ואילו נשים מצופות ומחונכות להיות 'נשיות' (לרכוש תכונות ולהתנהג כפי שנשים מצופות להתנהג).

אך המציאות מורכבת יותר והיא שונה באופן מהותי. בפועל, ההבחנות המגדריות הינן סטריאוטיפיות” וממילא אינן נכונות, **“שכן קיים מגוון רב של נשים וגברים שאינם עונים על ההבחנות המגדריות הקלאסיות ועל הציפיות הנוצרות כתוצאה מהן, הן מבחינה מינית והן מבחינה חברתית. בפועל, יש גברים שלהם תכונות ותפיסות עולם (ולעתים גם נשיות מיניות) שנתפסות כ'נשיות', ואילו יש נשים שלהן תכונות ותפיסות עולם (ולעתים גם נשיות מיניות), שנתפסות כ'גבריות”**.

נכון הוא שישנם הבדלים בתוך ציבור הגברים ובתוך ציבור הנשים. חז"ל אומרים: **“כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות”**. ודאי גם שיכולים להיות גברים חריגים או נשיות חריגות. אך אין זה אומר שאי אפשר לאפיין נשים וגברים בקוים כלליים. תפיסת המגדר אומרת בעצם שמכיון שיש מיעוט חריג שאינו תואם את הקוים המאפיינים, כגון בעלי נשיות הפוכות, ממילא אין אפשרות לקבוע שיש קו מאפיין. זו אמירה מופרכת – אפילו לדעת מי שמתייחס לחריגות הזו כתכונה מולדת,

מסקנה - הזהות המגדרית ניתנת לשינוי |

זהות מובחנת יותר מאשר הזהות של גברים ונשים. על פניו צריכה להיות בעיה עמוקה מאוד שבגינה עושים מעשה כל כך רדיקלי של טשטוש ומחיקת הזהות של האדם. כך מנוסחת התשובה במסמך זה: **"המאפיין המרכזי (אולי) של התפיסות והציפיות המגדריות הסטריאוטיפיות הוא שהן מקבעות יחסים הירארכיים בין שני המינים, כאשר לרוב מקנים עליונות לגברים"**. זו אם כן הסיבה לשימוש במונח 'מגדר' במקום 'נשים' - הביטוי 'אישה' נושא עמו מטען כבד, הוא מעורר אסוציאציות של הריון, הנקה, טיטולים וכו'. עצם השימוש בביטוי 'אישה' הוא השתעבדות לסטריאוטיפ של האשה כאדם נחות והמשתמש בו הופך להיות מפלה משום שמעתה זו תהיה נקודת המוצא ממנה יגזרו כל הפעולות שלו. לכן ראוי להעלים אותו. אבל זאת כאמור מפני שהאידיאל של החברה, מודל ההערצה הוא אדם בעל מעמד, ממון, כיבוש, כוח, שררה, ולגברים יש מאפיינים שיותר מתאימים לאידיאל זה. לפי התפיסה היהודית האומרת שצריך לברוח מן השררה ומן הכבוד, הגיבור הוא הכובש את יצרו והעשיר הוא השמה בחלקו ואם כן להיות אישה אינו דבר נחות אלא להיפך.

"שיח (הדברים הנאמרים באופן מוצהר), מנגנונים ארגוניים (כמו פקודות, הנחיות, תהליכים) ודפוסים תרבותיים שונים יוצרים אי-שוויון

וכאן אנו מגיעים למסקנה המעשית המעוותת של התאוריה המומצאת הזו: **"חשיבותו של המונח מגדר הינה כפולה: האחת, היות ודפוסי ההתנהגות והחשיבה של גברים ונשים אינם נובעים מההבדלים הפיזיולוגיים ביניהם, אלא הם תוצר של הייחוסים החברתיים שיש לנו כחברה אודותיהם, אזי אלה אינם אלא תבניות חברתיות שניתנות לשינוי דרך פעולה חברתית"** - מכיון שנשים לא נולדו כך אלא נעשו כאלו, אפשר להפוך אותן לגברים, וכן להיפך!

"שנית, הבחנה זו מאפשרת להתייחס לבני האדם כאל בעלי תכונות רבות ומגוונות שחלקן נשיות וחלקן גבריות אצל בני שני המינים. במילים אחרות, זו הבחנה המקבלת את העובדה כי לזכרים יכולות להיות תכונות המזוהות עם נשיות ולנקבות תכונות המזוהות עם גבריות. בכך נמנעת ההכללה הלא מייצגת של נשים ל'נשיות' וגברים ל'גבריים', קרי, ההתייחסות לנשים ולגברים כאל שתי קטגוריות נבדלות ונפרדות ביניהן והומוגניות בתוכן" - האדם אינו איש או אשה אלא גם וגם, לפעמים כך ולפעמים כך, לפעמים גם חצי כך וחצי כך ולפעמים החלקים הללו משתנים. זו אם כן התיאוריה המוחקת את הזהות הגברית ואת הזהות הנשית כאחת.

מה המניע של התאוריה הזו? הרי אין

המנצח מבליטים מאוד את האופי הגברי, כביכול הוא נבנה סביב דמות הגבר. אך האמת היא שהצבא לא נבנה על פי דמות הגבר – הצבא נבנה כדי להלחם באויבינו, כולל אלה הנחושים מאוד להרוג את כולנו, וממילא הוא

מגדרי הן בחברה והן בארגונים השונים בתוכה. הצבא, בענין זה, הינו ארגון שמאפייניו מבליטים את הנושא, ובכך נעסוק בפרק הבא. אליבא דשיטה זו, מבחינה אידאולוגית המצב בצבא הוא טראגי, כי המאפיינים של הלוחם

| צה"ל חורג מסמכותו ומנסה לשנות את פני החברה |

הדתי. התחולל מאבק גדול שאיחד את כל רבני הציונות הדתית (באופן די נדיר) סביב האמירה שאי אפשר לכפות על חייל דתי לשרת באופן שיחייב אותו לעבור איסורים. לאחר שנה שלמה של מאבק התקבלה איזו נוסחת פשרה שאמנם היישום שלה בפועל הוא כמעט בלתי אפשרי, והיא דורשת מחיילים וקצינים דתיים לעמוד על שלהם מבחינה דתית בסוגיות שנחשבות בחברה לנושאים רגישים. מכל מקום הושג הישג חשוב: מצבא הגנה לישראל הוסר הכתם של פקודה שמכריחה אדם דתי לעבור על אמונתו. יישר כחם של מי שפעלו לשם כך. אבל התהליך העמוק יותר שקיים כאן הוא התהליך שראינו – הטמעת האג'נדה של טשטוש המינים והזהויות, מבית מדרשו של הפמיניזם הרדיקלי המבקש למחוק זהויות. וזה כבר תהליך הרבה יותר בעייתי לכלל החברה בישראל. האם נשכיל להתמודד עימו?

הדברים האמורים אינם חומר הלימודים תיאורטי בחוג ללימודי מגדר באיזה מגדל שן אקדמי אוניברסיטאי. אם כך היה, היה אפשר להשלים עם הדברים למרות מופרכותם. הדברים הללו הם תפיסת העולם המוטמעת כיום בצה"ל! הצבא נוקט עמדה בנושא שאינו נוגע לאחריות הצבא. יש כאן הכרעה של הצבא שכולנו קשורים אליו, בנוגע לשאלה היורדת לשורש מהות האדם, לקבל עמדה מסוימת מאוד שבהחלט לא מוסכמת בחברה הישראלית, אפילו החילונית. זו עמדה רדיקלית מאוד המוחקת את הזהות האנושית הבסיסית של האדם. לאור זאת, לשאלה האם הצבא דוגל באג'נדה פמיניסטית רדיקלית ישנה תשובה ברורה מאוד.

הסוגיה הזו חורגת הרבה מעבר לחיילים הדתיים. עד היום הצבור הדתי לאומי עסק בעיקר בשאלת ההשפעה של פקודת השירות המשותף על החייל

הדברים נערכו על ידינו ובאחריותנו
אלימלך קליין | דוד וכטל
3390040@gmail.com

עימוד ועיצוב | studiotoledano.com